

Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Polpu Kindim

Pol Mon Nga Polpu Korin Wumb Kin Kindim

¹ Na Pol Krai Jisas nge ek se andi wu, Gos noman ele na to tonu kindim. Nga sinim nge enginjpin, Timisii kin ouni mołpuł kin, sił enim ‘Ka mułeiyo!’ kindmbił nge, Gos wumb Korin konu men ngii ele mołmun wumb ei kin, nga Gos nge tiłap wumb Akeiya konu ele pei mołmun wumb ombu, ek ka mułeiyo kindmbił.

² Gos sinim Erinjpin kin, nga sinim nge Owundu Krai Jisas ouni nge noman emin kin, noman ka ei enim kin pengli!

Pol Eim Ka Piipi Gos Ngołum

³ Pe sinim Gos kin ka piipin ngumun. Nga Gos eim sinim nge Owundu Jisas Krai nge Arim, nga Gos eim sinim nge Erinjpin ei, eim sinim noman ka ngopu kin, sinim paki tołum nge pułwu.

⁴ Sinim oł embin endi tonu ołum kunum ei, Gos eim sinim paki topu ngołum. Ngopu kin yi ku, sinim wumb nii endi eim oł embin endi tonu omba kunum ei, sinim wumb ei kin kapli paki to ngumun ku. Ei sinim Gos paki tołum nge epi ende, sin sinim Gos kin sinjpin epi ei, wumb ei kin paki tumun ku. ⁵ Nimbił erang, sinim Krai kin ngenj kumbii owundu pei ouni ko wunmun ei, yi mił ku, nga sinim Krai nge paki tołum epi owundu ei, eim kin ouni simin ku. ⁶ Pe sinim

ngenj kumbii sinjpin kin, kapli ełe nge enim ei paki topu kin, Gos enim si orung simba. Nga Gos sin paki tum kin, kapli nga sin enim paki tumun ku. Paki tamin kin, enim dinga ngang kin, kunum kunum dinga angk mulangin kin, oł embin tui ei tonu omba ei, sin dinga pupun angpin mołmun mił, yi ku enim dinga angk mulngii. ⁷ Pe sin enim kin epi ei kenmin ni, kui er mołmun epi ei, dinga piipin mołmun. Nimbił erang sin piinmin ei, enim sin kin ngenj kumbii ei, ende ouni ko wunmun. Pe Gos sin kin paki tang sinjpin epi ei, enim sin kin ouni paki tang singii ku.

⁸ Yi mił, sin noman ełe enim piinmin ei, engnan noł sin Eisiya konu owundu ełe, oł embin tui owundu sin kin tonu onum. Pe epi embin endi sin kin tonu onum epi ei, embin owundu kis mendpił. Yi erang kin, sin mołpun bin ni piinjpin; ba kapli dinga pang mołpun kin, bin pinerim mon. ⁹ Nimbił erang sin piinjpin ei, sinim kulmun kunum mandi salim. Ba ei yi erang kin, sinim nge dinga ei, kapli ermin ni piinerman mon; ba sin Gos eim nge dinga mendpił ei, kapli ei piimin. Nimbił erang Gos eim wumb kulngii nge, si konj sipi kindiim pułwu. ¹⁰ Nga sinim konu kis ei pupun kululamin; ba Gos Krai kin sinim sipi orung sim. Nga ekii se, eim sinim sipi orung simba ku. Pe Gos Krai kin sinim sipi orung simba ni dinga piyamin kin, nga eim sinim sipi orung simba ku. Nimbił erang sinim eim kin epi ka wii simin ni piinmin ei, nga eim kin kui er mołmun. ¹¹ Pe nga enim sin kin prei erik kin, paki to ngungii ku. Yi mił, wumb pei sinim kin prei enmin ei, Gos piipi kin, sin epi ka wii pei ngumba.

Ngopu kin, wumb pei en enim ek nik kin, Gos kin noman ka piik ngok, nga sinim kin piik ngungii ku.

Pol Eim Konu Endi Bii Ni Piim Ba, Eim Noman Tał Sim

¹² Epi ei nge, sin bong ninmin ei, sin noman tuk gui ei ek ni ngołum epi ei, sin ni tor kindpi kin, sin oł kun ka ni, noman tuk konj ka Gos sin ngurum noman ei, sin ni ngonum. Nga ya mani mei ełe wumb noman dinga oł ei, sin kin tonu onanim mon. Ba Gos nge noman ka ngołum ei, sin oł yi mił erpin andinmin. Andpin kin, ya mani mei wumb kin, tuk ełe andinmin ełe nge, na enim wumb kin, oł yi mił nga erpin andinmin. ¹³ Pe sin mon połpun, enim ngonmun ei, enim mendpił nipe puł endi pimba ei, gerik kanik piik erngii. Pe nga na piind ei, enim keimi piik poru ninmin. ¹⁴ Nga ok yi ku, enim sin kin, aninga kopur pii kun erik. Ba ekii se, enim sin kin, nga pii kun erngii. Erangin kin, sin enim kin bong nipin ka piipin ngumun ei, yi mił enim sin kin bong nik, ka piik ngok erngii kunum ełe, Owundu Jiisas eim orung omba.

¹⁵⁻¹⁶ Nimbił erang ei yi mił peng kin, na noman ełe enim kin kumb se ombii ni piinj. Ei yi erip kin, enim kunum tał noman ka wii epi ei, paki tamb singii ni piinj ei, na noman ełe, enim kin kumb se ombii ni piind. Nga ekii se, Masironiya konu wumb mołmun ełe, pup pendip kin, ya orung ombii ni wamb kin, enim na paki tok, Juriya konu ełe kindangin bii. ¹⁷ Ei yi mił, epi endi na noman ełe ermbii mił nip end ei, na pii kun enarip nind min? Nga na epi endi ermbii ni piil epi ei, mani mei ełe wu mił kapli mił mon; kunum ende mił

yi nił min? Ei mon mendpił! ¹⁸ Pe Gos eim keimi mendpił mołum mił, sin oł keimi ermin nimin oł ei, keimi ermin ku. Yi mił ek keimi, sin nipin enim ngonmun ei, ek kapłi min mon yi ninanmin mon. ¹⁹ Pe Jiisas Kraias Gos eim kingam nge ek ka ei, sin ni tor kindpin enim ngonmun ei, Timosii ni, Sailis ni, na Pol kin ek nipin ei, kapłi min mon? Nipin yi ełmin, wu endi sin ninanmin mon. Ba Kraias eim Gos nge ek keimi minj nipi kin, kapłi niłim wu. ²⁰ Ei yi mił, Kraias eim Gos ek keimi dinga ni pendilim ek ei, kapłi minj nipi kin, oł keimi pei ekii siłim wu. Ei pułe yi mił peng kin, sinim Jiisas Kraias nge embe ełe 'Ei keimi' nipin kin, sinim Gos kin ka piipin kin, eim embe ambil tonu kindmin. ²¹ Ba Gos endeim mendpił erang kin, sin enim kin ouni Kraias kin dambiltpin ende pupun kin, er dinga kindang mołmun. Nga Gos eim mendpił, sinim eim ek ka ei ni tor kindmin ni pendim ku. ²² Gos eim sinim eim nge wumb nipi mon połpu kin, mundang mołum ei, eim Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe kindang mołum. Mołpu kin, Gos sinim kin ngumbii ni pendrim mił, ei keimi mendpił, sinim piinmin eim keimi sinim ngumba.

²³ Ba na Gos wii tamb kin, eim na noman tuk ełe piipi kin, ni tor kindmba. Pe na Korin wumb konu ełe onenj ei, pułe yi mił pałim. Na nam ek dinga ei, enim wumb kin noman embin ngumba ei, nam noman ełe mon ni piind. ²⁴ Sin enim pii gii ei, tep enanmin mon; ba sin enim kin kongun ouni eramin kin, enim ka piingii. Oł yi eramin kin, enim pii gii ei dinga pimba.

2

¹ Ei na noman eŕe yi ni piind. Na nga enim kin onermbii ni piind. Nimbil erang na enim kin wamb kin, enim noman embin piingii ei, mon ni piind. ² Pe na enim ol yi miŕ eramb kin, enim noman embin to piinjing kin, wumb nii endi na erang kin, na ka piimbii? Ba na enim noman embin ngunj kin kapli enim na erangin kin na ka piimbii. ³ Nga eŕe nge, na mon ei, ok polup enim kin kindinj ei, na enim kin ombii ni piinj; ba kunum eŕe, enim noman embin na ngungii ni piip kin, na enim kin onenj. Ba na noman dinga piind ei, na ka piinj kin, kapli enim yi ku ka piingii. ⁴ Yi miŕ ei, na noman tuk eŕe embin owundu kis peng kin, nga ngenj kumbii peng kin, na mon ei polt. Pe yi ku, na ke namb kin, ningil ka pei mani onum. Na ol yi eramb kin, enim noman embin to piinerngii. Ba na yi eramb kin, enim piingii ei, na enim kin noman ka pei ngond.

Wumb Ol Kis Enjing Ei, Kil Ngo Si Kindim

⁵ Ba pe wumb nii endi, enim molmun konu eŕe wumb ei, noman embin ngumbii ni ermba ei, na kin mon; ba ei erpi, enim wumb kombur kin noman embin ngang kin, enim noman embin to piingii. Pe na ek yi nind ei, eim kin ol dinga endi enermbii mon. ⁶ Yi miŕ, pe kumep kis ei, wumb pei wu endeim kin, ngo orung kindnjing ei, yi miŕ kapli enim. ⁷ Yi miŕ, enim ol eipi endi erngii. Erik kin, enim wu ei ol kis kil ngok, eim paki tok, noman emin ngungii. Mon pim kin, kapli noman embin wu ei, to mani kindmba. ⁸ Yi erang kin, eim piimba na enim kin dinga kii sind ei, enim eim kin

noman ka keimi mendpił ngungii. ⁹ Ei pule yi mił peng kin, na enim kin mon ei, polup ngond. Ei enim piinmin mił nenj? Na enim kenmbii pend piip kin, oł yi mił andan top end ei, enim keimi ekii sinmin min mon? ¹⁰ Pe enim wumb nii endi, enim oł kis ei kil ngo si kindnjing kin, na wumb ei kin, oł kis ei kil ngo si kindmbii ku. Pe na wumb endi nge oł kis endi enjing ei, na si kindinj ei, nimbił erang enim nge piip ele, na oł yi mił end. Pe Kraiss kaninim ei, na oł kis ełmin oł ei, enim paki top, si kindinj. ¹¹ Sinim oł kis ełmin oł ei, kil ngo si kindamin. Mon pim kin, Seisen sinim to mani kindmba. Nimbił erang, sinim Seisen eim noman ele, ek kend topu oł yi ełim nge pulwu mołum ei, sinim piinmin.

Trowas Konu Ele Pol Noman Embin Tui Oł Endi Tonu Om

¹² Ba kunum ei, na Trowas konu ele, tor pup kin, Kraiss nge ek ka ei ni tor kindmbii ni punj. Na piind ei, sinim nge Owundu eim nge kongun ermbii konu ei, andlam ei aki to kindim salim.

¹³ Ba na noman tuk ele embin palim. Nimbił erang, na angnan Taisiss mołum konu ele, kur kan sinenj mon. Yi mił peng kin, na wumb Trowas konu ele mulnjung wumb ei, 'Mulei' a ni pendip kin, na Maseroniya konu ele punj.

Ek Se Andilmin Wumb Kraiss Eim Nge Dinga Ele Sik Opu Orung Wu To Mani Kindnjing

¹⁴ Ba sinim ka piipin kin, Gos ngumun ei, Gos eim dinga ei, sinim ngang sinjpin. Sinjpin ei, sinim Kraiss kin dambiltpin ende pupun kin, eim sinim paki tang kin, gui kis nge noman dinga ei,

to mani kindmin. Pe nga Gos sinim erpi sim ei, Kraiss nge ek ka ei, kuni ka wii mił muru ka tołum. Tołum ei, wumb mei konu orung orung pei, sinim Kraiss nge ek ka ni tor kindamin kin, wumb pei piingii. ¹⁵ Pe sinim yi mił mołpun kin, Kraiss eim nge kulmał kałpi muru ka wii topu kin, tonu Gos eim mołum konu ełe ngum. Pe muru ka wii ei, to tor pupu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, Gos kin orung si mundang mołmun wumb ei kin punum ku. Nga muru ka wii ei, tor pupu kin, wumb nii endi oł kis ełmin oł ei nge erpi, bok to mani pupu kin, am pu mołmun wumb ei kin punum ku. ¹⁶ Pe wumb koltmun sinim muru kis wii mił ei, topu tor opu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin ei, er mułum konu kis ełe pum. Pe wumb noman konj sik mołmun wumb ei sinim muru ka wii mił ei topu, tor opu kin, wumb nii endi eim oł kis ełmin oł ei, si kindpi kin, orung Gos kin opu kin, noman konj mołmun wumb ei kin onum. Pe wumb nii endi ei, eim kongun yi mił endi kaplı ermaba? Kraiss sin paki tang kin, kaplı sinim kongun ei ermin. ¹⁷ Pe sinim wumb eipi mołmun ei mił, sinim yi mulałmin mon. Ei wumb en enim, Gos ek ni tor kindpin kin, ku simin ni piinmin. Ba sinim ek keimi nimin ei, Gos eim ek ka sinim ek se andiłmin wu. Sinim Gos ek ka ni, kun ka keimi ni, tor kindmin ei, Kraiss nge kongun wumb mołpun eim dinga ełe ninmin ei, kunum kunum Gos sinim kanpi minj mołum.

3

Korin Wumb En Enim Ek Konj Dinga Endi Nik

Pendnjing Palim

¹ Pe sin sinim nga pułngun mondpuñ kin, sinim embe ambıl tonu kindmin min? Min nga sin sinim wumb kombur eipi ende mił mołpuñ min? Nga sin sinim wumb kombur pipe pulñjung ei, sin sinim embe ambıl tonu kindngii nge nipin mon ei, enim kin ngumun min? Min nga en enim pipe endi yi mił pułngii ei, sin paki tumba nge ngungii min? Yi mił ei mon. ² Pe en enim mołmun ei, sinim noman tuk ełe, sin mon mił poł pendinmin ei, wumb pei mon ei gerik piik erngii. ³ Ei sinim kin peni ełe nipi ngonum ei, Krais eim mon połpu sinim kin kindim. Ei enim mon połułmun epi gal ei, sik kom ku ełe, mon połułmun ei mił mon. Ba enim wumb noman tuk ełe, Gos Gui Ka kunum kunum konj mołułum Gos ei, mon poł pendim.

⁴ Sinim ek yi nimin, nimbił erang sinim Gos kin pii gii ei, noman dinga palim ei, Krais nge ełe sinim oł yi mił enmin. ⁵ Sinim piinmin ei, sin sinim kongun ei nge, endi kapli enanmin mon. Ba Gos eim sinim paki tang kongun ei, kapli ermin. Ei epi nipe epi endi sinim ermin ei, Gos eim mendpił kin tonu ołum. ⁶ Yi mił Gos eim sinim kin mon konj poł pendim ełe, sinim kapli erang kin, ek ka ni tor kindmin. Pe sinim kin mon konj ngum ei, lo ek mon; ba Gos Gui Ka lo konj ei ngum. Nimbił erang lo ek mon poł pendnjing ei, erang kin, wumb kołułmun oł tor om; ba Gos Gui Ka nge mon konj ei erang kin, wumb noman konj ngołum.

⁷ Pe Gos neng kin, Moses lo ek tonu kom ku peł ełe, mon poł pendrim ek ei, wumb kołułmun oł ei nge tonu orum. Ba Gos nge tiłang owundu Moses

andan topu ngurum kunum ei, Moses kanpi sipipi kin, Jura wumb kin si pang kin, wumb Moses eim kumb ningiŕ eŕe, keningii pineririm mon. Nimbil erang tiŕang ei, owundu mendpiŕ erpi multum. Ba nga tiŕang owundu mendpiŕ er multum ei, puŕngun mondpu am purum. ⁸ Akip kunum ei, Gos Gui Ka kongun erpi kin, eim tiŕang owundu dinga pei nga simba ku. ⁹ Yi miŕ ku, pe Moses lo ek ei, wumb kos enjing kin, nga tiŕang owundu dinga ei kongun erang kin, kapli pe sinim Gos kin kun ka moŕmun wumb ei, si mundang kin, tiŕang owundu mendpiŕ nga simba. ¹⁰ Pe Moses lo ek ei, tiŕang owundu ei, kumb ok o purum. Ba tiŕang ei, pe piram pinaŕim mon. Ya pe, tiŕang owundu mendpiŕ konj ei, noman konj tiŕang sinim simin nge onum. ¹¹ Yi miŕ pe, Moses lo ek eŕe poru nimba mandi enim ei, tiŕang pim kin, kapli nga yi miŕ, oŕ konj endi kunum kunum muŕmba oŕ ei, tiŕang owundu simba ku.

¹² Yi miŕ, sin ek ni tor kindinmin ei, sin mund mong kulanmin mon! Nimbil erang sinim epi ka wii simin ni, piipin kin, kui er moŕmun ei, sinim Kraiŕ kin pii gii nipin eŕe, ek ni tor kindinmin. ¹³ Ei sinim Moses eŕim miŕ ei, sinim enanmin mon. Moses eim kumb ningiŕ eŕe, alap sipi kin, pandi tum. Tang kin, Jura wumb Gos Moses ngum tiŕang ei, pupu poru nimba erim ei, enim kinenjing mon. ¹⁴ Ba wumb en enim noman eŕe dinga pang kin piingii ei, kapli enerim mon. Nga Jura lo ek ok nge ei kunum eŕe, gerik piik erngii ei, piinenjing mon ku. Nimbil erang akip yi ku, epi endi en enim noman eŕe, pandi topu pim. Yi miŕ erang kin, en enim epi pandi to pendnjing epi ei, Gos erang kin,

Krais endeim si kindim. ¹⁵ Pe akip kunum eġe, en enim Moses Gos nge lo ek ngurum ek ei, en enim gerik piik erngii pinerim. Nimbiġ erang en enim noman eġe, alap miġ epi ei, pandi topu pim ku. ¹⁶ Ba kunum endi, wu endi eim Owundu kin pii gii nirim kunum ei, eim alap miġ epi, eim noman tuk eġe, pandi topu pendim epi ei, Owundu si kindim. ¹⁷ Pe nga, Owundu eim Gui Ka nge puġwu. Nga Gui Ka ei, wumb nii endi noman tuk eġe muġum kin, kapġi epi endi wu ei kin, ambiġ gii ninermba mon. Wu ei eim wii minj muġmba. ¹⁸ Nga sinim wumb pei kumb ningiġ eġe epi endi, pandi topu pinaġim mon. Yi erang kin, sinim Owundu nge tiġang owundu ei, sinim andan tang kin, noġ min men miġ kaninmin. Kanpin kin, sinim min men ei, Owundu moġum miġ, sinim yi miġ ku tonu onmun. Opun kin, sinim Owundu nge tiġang owundu ei nga, nga simin ku. Nimbiġ erang epi ei, sinim kin aki topu ngonum ei, Owundu Gui Ka moġpu kin, tonu onum.

4

Ek Se Andilmin Wumb Ei, Krais Nge Mei Nganmbi Ming Miġ Moġmun

¹ Yi miġ Gos eim sinim kin kaimb si ngopu kin, sinim kongun eġe ngum. Ngang kin, sin kongun ei, noman tuk eġe, embin topun yi miġ enanmin mon. ² Pe sinim epi koi erpin, nga oġ singambiġ kuġpun enjpin oġ ei, pei si kindmin. Sinim Gos eim ek ka ei, to eipi eipi kindpin kin, ek kend topun yi enermin mon ku. Ba sinim Gos eim nge ek ka ei, keimi peni eġe ni tor kindpin kin, wumb nge noman tuk gui ei, noman eġe ek keimi

niłmin ei, tang piingii. Piik kin, wumb ei sinim kongun enmin ei, Gos ningił ele kun ka mołum ei keningii. ³ Pe sinim Krai nge ek ka ei, ni tor kindinmin ei, keimi koi erpi pim kin, kaplı ek ka ei, wumb nii endi konu kis ele, am pungi wumb ei nge, noman tuk ele mendpił koi erpi pimba. ⁴ Mei konu ele, ek kend gos pułwu ei Seisen, eim wumb pii gii ninenjing wumb nge ningił ele mił, noman tuk ele ambił gii nipi pandi tang kin, emii palim mił mołmun. Nga mołmun wumb ei, Krai nge ek ka ei nge, tiłang ei nin, Krai nge tiłang owundu ei, wumb noman tuk ele tuk punerang kin, nga wumb oł ei kinerngii mon ku. Nga Gos mołum mił, Krai sinim kin keimi andan tonum. ⁵ Yi mił, sinim ek ni tor kindinmin ei, sin sinim nge ek ni tor kindninanmin mon. Ba sin ek ni tor kindinmin ei, Jiisas Krai sinim nge Owundu ele, ek ni tor kindiłmin. Nga Krai nge ek ka ekii sipin kin, sin sinim enim nge kongun wu mołmun ei, Jiisas embe ambił tonu kindmin. ⁶ Yi mił kumb ok, mei wii sirim kunum ele, Gos eim ek yi nirim, “Pe tiłang ei, emii palim konu ele topu tor wanglı!” Gos eim endeim ok eririm Gos, ei eim nge tiłang ei erpi kin, sinim noman tuk ele topu kin, tiłang enim. Gos eim oł yi erpi tiłang ei, sinim kin ngum. Ngang kin, tiłang ei, sinim Gos eim tiłang owundu ka wii ei nge, piik mołmun. Molk kin, Gos nge tiłang ei, Krai nge kumb ningił ele, min men mił kaninmin.

⁷ Ba Gos eim mei nganmbi ei sipi kin, sinim wumb ming wii mił eririm. Nga Gos nge ek ka ei, eim nge noman ele ka wii ei, sinim kin noman tuk ele kindang kin, eim sinim kin andan topu

kin, sinim nge dinga endi pinalim mon. Ba Gos eim nge dinga ei, sinim noman tuk eġe kindpi ngum. ⁸ Pe nga oġ embin tui sinim kin konu orung orung pei tonu onum. Ba oġ embin ei, sinim noman eġe to mani kindnanim mon. Nga embin pei sinim nge noman eġe tonu wang kin, nga sinim noman eġe ei, embin paġim; ba sinim oġ pei ombu wakin topun si kindnanmin mon. ⁹ Sinim nge opu orung wumb pei molk kin, sinim to kis erik, oġ embin tui ngok kin, yi eġmin; ba Gos sinim kin wakin tunaġim mon. Nga wumb kombur sinim to mani kindik kin, ngenj kumbii ngok yi enmin; ba sinim to kis mendpiġ erik poru ninaġmin, mon. ¹⁰ Kunum kunum sinim ngenj eġe, Jiisas kultum eġe nge, sinim ko wupun, sipin kin, se andinmin. Yi miġ peng kin, Jiisas eim nge noman konj ei nga sin ngenj eġe tuk muġum pim kin, kapli wumb pei keningii. ¹¹ Yi miġ, kunum kunum sinim konj moġamin kin, oġ embin tui ni koltmun oġ ei, sinim kin tonu onum. Nimbiġ erang sinim Jiisas nge embe eġe, ni tor kindpin eġe nge, oġ embin ei sinim kin tonu onum. Yi miġ peng kin, Jiisas eim nge noman konj dinga ei, sinim ngenj tuk eġe muġang kin, wumb pei keningii. ¹² Ei puġe yi miġ, koltmun oġ ei nge, sin kin kongun erpi moġum. Nimbiġ erang sinim Owundu nge kongun ei enmin. Ba oġ yi miġ erang kin, Jiisas noman konj ei, enim kin kongun erpi moġum.

¹³ Ba Gos kumb ok mon poġ pendrim ek ka ei, yi ninim, “Na ek ei ni tor kindinj ei, na pii gii ninj eġe nind.” Ei sin pii gii ninmin ei ende miġ. Pe sin ek ni tor kindinmin ku. Nimbiġ erang ei sin pii gii nipin eġe ninmin. ¹⁴ Sinim piinmin ei, Gos

eim Owundu Jiisas kułang tukpu to pendik ei, si tonu angpi nga konj sim. Nga Gos eim sinim Jiisas ouni si tonu konj simba ku. Nga Gos eim sin enim kin ouni tu wupu kin, Gos mołum konu ełe tuk tu wumba. ¹⁵ Yi mił epi ei, tonu opu, enim paki tumba nge om. Yi mił, nga Gos wumb kopur nga pei pei eim nge noman ka ei wumb ngang singii. Sik kin, en enim Gos kin nga pei prei erik kin, noman ka piik gok, Gos embe ambił tonu kindik yi erngii.

Oł Embin Tui Tonu Wang Kin, Tiłang Owundu Ermba

¹⁶ Ei yi mił peng kin, sinim oł ei piipin kin, Gos nge kongun ei wakin topun, si kindnanmin mon. Yi eramin kin, sinim ngenj torung ei kołulum; ba sinim nge noman tuk gui mołulum konu ei, kunum kunum konj tonu ołum. ¹⁷ Yi mił peng kin, sinim mong ełe ngenj kumbii ei, sinim kin tonu om ei, aninga kembis kembis kunum kombur sinmin. Ba oł ei kongun dinga erang kin, Gos nge tiłang owundu ka wii kunum kunum mołpu kin, sinim kin tonu wang simin. Sinim epi ka wii ei, oł embin tui ei, to mani kindmba. ¹⁸ Yi mił nga sin enim epi endi, pe ningił ełe kaninmin epi ei sin kinermin mon; ba epi endi sinim ningił ełe kenmin epi ei, kunum aninga kopur pepi poru nimba. Ba sinim epi kinałmin epi ei kunum kunum piram mułmba.

5

Sinim Nge Tonu Epin Er Mułmun Konu Ełe

¹ Yi mił, pe sinim ngenj ei ngii mił, ya mani mei ełe mołmun ngenj ngii mił ei, to kis poru nim kin, kaplı sinim piinmin ei, Gos ei eim sinim kin ngenj ngii mił, eipi endi er kindim ei, tonu epin konu ełe sałim. Ngenj Gos erim ngenj ngii mił ei, kunum kunum epin konu ełe konj mułmba.

² Ya pe kunum ei, sin sinim ngenj ngii mił, tuk ełe ke nipin enmin ei, sinim ngenj konj ngii mił ei, epin konu ełe sałim ei, lo konduk mił, sinim pandi tumba ni dinga piipin kin, oł yi mił enmin.

³ Yi mił peng kin, sinim ngenj ei konduk mił, kindpin mułmun ngenj wii mił, mulermin mon. Ei sinim ngenj konj ngii mił ełe, mołpun bin. ⁴ Yi mił kunum ei, sinim ya mani mei ełe ngenj ei, ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim noman embin to piipin kin, ek ni tor kindpin. Nimbił erang epi ombu sinim kin dinga pim. Ba sinim noman ełe kułmun ni piipin kin, ngenj wii mulenjpin mon; ba ei sinim noman ełe dinga kindpin kin, ngenj konj ngii mił sipin kindmin, ni piinjpin. Yi mił erang, sinim noman ełe yi ni piinjpin ei, ngenj ok nge ei si kindpin kin, nga sinim ngenj konj ngii mił, kunum kunum mułmun ngenj ei, sipin kindmin ni piinjpin. ⁵ Gos eim mendpił sinim ngenj konj ngii mił, simin ei nge er kun erpi kindim sałim. Nga Gos eim nge Gui Ka ei, sinim ngum ei, sinim andan tang kin, eim nipe epi endi, sinim ngumba nge kindim sałim ei, keimi sinim kin tonu wang kenmin.

⁶ Yi mił, pe sinim kunum kunum noman tuk ełe, dinga kindpin er mułmun. Pe sinim piinmin ei, sinim ngenj ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim nge Owundu mołum konu ełe tep to ouni

mulenjpin mon. ⁷ Yi mił erang, sinim Jiisas kin pii gii nipin er andinmin. Ba Gos nge epi kombur ngumba epi ei, sinim kinarpin er andinmin ei mon. ⁸ Sinim piinmin ei, sinim noman tuk ele dinga kindmin palim. Nga sinim ka piinmin ei, ya mani mei ele ngenj ei, si kindpin pupun kin, sinim nge Owundu eim mołum konu ele, ouni tep to mułmun ni piinmin. ⁹ Yi mił erang, sinim ya mani mei ele mułmun min, tonu Gos mołum konu ele mułmun ei, kapli sinim noman dinga kindpin erpin kin, eim nge noman ele ekii sipin kin, ka piipin ngopun er mułmun. ¹⁰ Yi mił, pe sinim pei Kraiss nge kumb ele engmin ei, eim sinim kin kos owundu piipi kin, mok tumba. Topu kin, sinim endeim endeim ni, ya mani mei ele mołpun kin, sinim nipe oł kis min, ka endi enjpin mił ei, kumep ngang kin, simin.

Sinim Kraiss Kin Mołpun Gos Kin Ende Pupun Mułmun

¹¹ Nimbił erang, sinim piinmin ei, Gos Owundu kin mund mong kułmun ni yi erpin kin, sinim wumb eipi kin Gos ek ni tor kindamin kin, wumb ei Kraiss kin pii gii ningii. Ba Gos sinim noman tuk ele, pei kanpi piipi poru ninim. Nga na noman ele piind ei, enim noman tuk gui ele, enim sinim kin piinmin ei, sinim peni ele mołmun. ¹² Nga ek ele nge, sin sinim embe enim kumb ele ambii tonu kindnanmin mon. Ba enim sin kin, wumb ka ni piingii. Yi mił nga sin ek nipin poltmun ei kin, ka piik kin, wumb eipi nge ningii ele ni ngonmun. Yi mił erangin kin, enim wumb eipi kin, ek ni orung kindik kin, wumb en enim nge

embe ele, ka ka piik enmin; ba wumb en enim nge noman tuk ele, ni piinanmin mon. ¹³ Yi mił, sin wulu pang ninjpin kin, kaplı ei sin Gos nge kongun enmin. Ba keimi, sin ek kun ninjpin kin, kaplı sin enim kin paki tumun nge enmin. ¹⁴ Yi mił erang, Kraıs eım noman ka ngołum ei, sin nge noman tuk ele to konj kindang kin, sin Gos nge kongun enmin. Nimbıl erang sinim ei pii kun erpin kin, sinim piınmin ei, yi mił wumb endeim sinim kin, pei piipi kułum. Yi mił erang ele nge, sinim wumb pei Kraıs kin ouni kulnjpun. ¹⁵ Nga Kraıs sinim wumb endeim endeim ni piipi kułum. Yi mił erang kin, sinim wumb konj mołmun wumb ei, sin sinim noman ele ekii sipin kin, endmin ni enermin mon; ba wu Kraıs eım sinim kin piipi kołpu kin, nga angpi konj tonu pum ei, ni piipin kin ekii sipin andpin mułmun.

¹⁶ Yi mił, akip sinim wumb endi ngenj ok nge oł ei, noman to piınermin mon. Nga ele nge, sinim wumb endeim endeim ni, noman ele mok topun kin, yi enermin mon ku. Ok yi mił, sinim Kraıs ngenj ele oł ei, noman to piipin yi enjpin; ba pe yi mił nga enałmin mon! ¹⁷ Yi mił erang, pe wumb nii endi, eım Kraıs kin dambıltpi ende pupu mułum kin, kaplı Gos eım erang kin, wumb ei tonu opu kin, wumb ei eım konj endi eipi mił mołum. Kaplı wumb ngenj oł ok nge ei, si kindpi poru neng kin, nga wumb nge oł kun ka konj endi, tonu opu pałim. ¹⁸ Gos eım oł ombu pei nge pułwu mołum. Ok sinim Gos nge opu orung wumb mulnjpun; ba pe Gos Kraıs erang kin, sinim wumb eım kin sipi orung seng kin, sinim eım kin dambıltpin ende pupun mołmun.

Mołpun kin, eim sinim kongun ngang kin, sinim eim opu orung wumb ei paki topun kin, noman ende sek kin, puk mułngii. ¹⁹ Sinim ek ei yi mił, Gos eim Kraiss kin ende mołum. Mołpu kin, sinim Gos kin opu orung enmin wumb ei, eim erang Gos kin, dambiltpin pupun kin, noman ende sek mołmun. Pe nga Gos eim sinim nge oł kis enjpin oł ei, eim noman nga to piınerim mon. Nga Gos eim sinim kin kongun endi ngang kin, sinim eim opu orung wumb sipi orung seng kin, eim kin erang, sinim noman ende sipin mołmun ei nge, ek ka ni tor kindmin.

²⁰ Yi mił erang kin, pe sinim Kraiss nge ek ka sipin kin, ni tor kindmin. Ei yi mił ku, Gos eim wumb pei kin, sinim nge gupu ełe ek ei, ni tor kindnim. Nga sin nge gupu ełe, Kraiss ninim ek yi mił, ni tor kindinmin ei, sin yi mił enim noman ełe dinga kindpin yi ninmin. “Enim wumb opu orung enmin oł ei si kindik kin enim Gos kin dambiltik ende puk kin noman ende sek mułngii!” ²¹ Yi mił erang, Kraiss eim oł kis endi eneririm mon. Ba Gos eim sinim oł kis enjpin oł ei sipi kin, Kraiss kin tonu kindim. Kindang kin, Kraiss eim sinim nge oł kis enjpin ei, eim sipi ko wum. Yi mił, Kraiss eim sinim kin yi erang kin, Gos nge oł kun ka oł ei, sinim nge noman tuk ełe kindim.

6

Oł Embin Tui Ko Wunmun

¹ Pe sinim Gos kin kongun ende erpin kin, sin enim kin ek dinga nipin kin, ngonmun. Enim Gos nge noman ka ei, enim sik poru ninjing. Mon pim

kin, enim Gos nge noman ka si kindangin kin, wii pimba. ² Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim ek yi ninim,

“Nga ka wii sim kunum ei, na enim ninjing ek ei kun piinj. Nga na Gos enim sip orung sinj kunum ei, na enim paki tunj.”

Enim piingii! Akip kunum ei, kunum ka wii salim. Nga enim piingii ku, akip kunum ei, Gos enim sipi orung simba nge kunum salim.

³ Sin noman ełe, wumb sin kongun enmin ei, kanik kin ek kis nik kin, yi enerngii mon! Yi mił erangin kin, sin epi endi eramin kin, enim bok tok kin, Gos nge ek ka pii gii ninerngii nipin kin, yi enalmin, mon! ⁴ Ba sin Gos nge kongun wumb mołmun. Yi mił, sin oł kun ka kanim kanim pei erpin kin, wumb pei kin andan topun ngonmun. Ngopun kin, sin oł embin tui nin, epi sin kin er kis ełim ei nin, nga ngenj kumbii kis ngonum epi ombu kin, sin dinga angpin mołmun. ⁵ Nga opu orung wumb sin kepil tok kin, nga sin sipik kan ngii kindik kin, nga opu orung wumb sin kin kis piik, si pok erik; nga sin kongun dinga kis ełmin; nga sin kunum kunum epin tep er konj mołmun; nga sin kunum kunum kumb kuni tang mołmun. ⁶ Nga sin oł kun ka mendpil ełmin; nga sin noman ełe ka wii palilim; nga sin sikir kis piipin ngonalmin; nga sin wumb eipi kin er ka erpin kin, paki topun ngołmun; nga sin Gos Gui Ka kin dinga silmin; nga sin wumb eipi kin noman ka keimi ngołmun. ⁷ Nga sin ek keimi ni tor kindilmin; nga sin Gos nge noman dinga ngang kin, sin kongun ełmin; nga sin oł kun ka palim mił oł ei, angil tunding ni, angil taring

ele epi endi ambilpin kin ele nge, sin opu orung wumb ei kin opu elmin. ⁸ Wumb kopur sin nge embe ambil tonu kindinmin; ba wumb kopur sin nge embe to mani kindinmin. Nga wumb kopur sinim kin ek kis ninmin; ba wumb kopur sin kin ek ka nik ngonmun. Nga wumb kombur en enim yi ninmin, sin ek kend tonmun wumb, pa ninmin; ba sin ek keimi nilmin. ⁹ Wumb kopur sin kin pii pol tonanmin wumb mil nik enmin; ba wumb kombur sin kin pii pol tonmun. Ei sin mandi kolulmun mil molmun; ba sin konj molmun. Gos sin kin kepil mil topu kin, sin er kun ermba enim ba eim sin kapli to kundnanim mon. ¹⁰ Nga sin kin noman embin mendpil tonu olum; ba kunum kunum sin ka piilmin. Nga sin wumb kurpu mil molmun; ba sin wumb eipi kin epi pei ka wii ngoimun. Nga sin epi endi sinaim mil molmun; ba sin epi kanim kanim pei salim.

¹¹ Enim Korin konu ele molmun wumb ei sin enim kin ek peni ele ni tor kindinmin. Nga sin noman ka ei, enim kin ngonmun. ¹² Sin nge noman ka ei, enim kin ondu ngunanmin mon! Ba enim nge noman ka ei sin kin ondu ngonmun. ¹³ Na ek yi ni tor kindind ei, enim nam nge kingam nol mil mulnjung kin, enim noman tuk ei pei aki tok kin, sin kin ngei. Enim ol yi mil erangin kin, sin enim kin enjpin ol ei, erik orung kindik ngungii.

Enim Torung Wumb Kin Ende Punergii Mon

¹⁴ Enim Gos kin pii gii ninarik kin, opu orung enmin wumb ei kin, kongun ende kindik kin, ende puk andik kin, yi enerngii mon. Pe ol kun

ka ei kun, nga oł kis kun pinalim oł ei, okuł ende punguł min? Na konu emii palim oł ei nin; nga tilang palim oł ei nin, okuł ende punguł min? Ei mon mendpił! ¹⁵ Pe Krais Seisen kin kaplı noman ende kindngil mułnguł min? Nga pii gii nilim wu endi kin, pii gii ninalim wu endi kin, noman ende peng kin, o ende punguł min? ¹⁶ Pe nipe oł endi erpi kin, Gos nge men ngii kin, nga ek kend gos ngii kin, o ende punguł min? Yi mił erang, sinim Gos kunum kunum konj mołulum Gos, eim nge men ngii mił mołmun. Yi mił, Gos eim ok yi mił nirim,

“Wumb ei en enim nam ngii konu ełe mił seng kin, en enim mołmun konu ełe nam tuk ełe mułmbii. Nga na en enim nge Gos mułamb kin, nga en enim nam nge tilap wumb mułngii,” Gos yi nirim.

¹⁷ Yi mił Owundu ek yi nirim,

“Enim torung wumb mułngii konu ełe si kindik puk kin, en enim konu eipi mułngii. Mułangin kin, enim epi penj mołum epi ei, embilenjing kin, kaplı na enim sim-bii. ¹⁸ Nga na enim nge Ernjing mułmbii. Nga enim nam nge kingam ambłam noł mułngii, pa ni Owundu noman dinga owundu mendpił Pułwu,” yi ninim.

7

¹ Yi mił ku, sinim Gos nge ek dinga keimi ngurum ei, sinjpin kin, kaplı na nge wumb puł; sinim pei ngenj oł kis ełmin oł ni, noman tuk gui oł kis ełmin oł ombu ni, kil ngopun, si kindpin kin, sinim Gos nge oł kun ka er mołum mił, ekii sipin

er mołpun kin, sinim Gos kin mund mong topun mołpun kin eim embe ambił tonu kindmin.

Korin Wumb Pii Gii Nengin Kin, Pol Eim Ka Pium

² Enim noman ka ei, sin kin ngungii. Sin wumb endi kin pund mong endi enenjpin mon. Nga sin wumb endi kin, er kis endi endinjpin mon ku. Pe sin wumb endi kin, ek kend to ngopun kin, epi endi waning sinenjpin mon ku. ³ Na ek yi mił nip enim kin to mondup mił ninand mon. Ba na ek ok yi ninj, ‘Sin enim kin, noman ka ngunjpin kin, sinim kunum kunum ouni ende mułmun. Yi mił erang kin, sinim kułmun min, konj mułmun min, ei kapli sinim ouni ende mułmun.’ ⁴ Na enim kin pii gii nip kin, ek keimi peni ełe nip ngond. Nga na enim kin ka piip kin, enim embe ambił tonu kindin kindind. Nga oł embin tui sin kin, tonu ołum kunum ełe oł ei, na noman emin ngang kin, na ka wii mendpił piil.

⁵ Yi mił erang ekii se, sin Maseroniya konu ełe tor onjpun kunum ełe, sin ngenj ełe kor endi mulenjpin mon. Pe sin mong kanim kanim konu orung orung pei, sin kin tonu onum. Nga sin ngenj ełe opu yi mił tonu wang kin, sin noman tuk ełe, embin sepi erang kin, tungu enmin. ⁶ Ba Gos eim wumb endi noman tuk ełe, embin salim ei, erpi kindang kin, noman emin salim. Seng kin, nga Taisis kindang kin, sin kin opu, paki topu kin, sin noman emin ngum ku. ⁷ Nga Taisis sin kin om ełe nge mendpił, Gos sin kin noman emin mendpił ngunerim mon. Ba nga, enim Taisis kin, noman emin ngang kin, nga eim sin kin ek ei, tu wum ełe nge, Gos eim sin kin noman emin ngum

ku. Nga Taisis eim sin kin ek nipi, enim na noman erang kin, nam keningii nipi kindim. Nga enim noman tuk eġe, na kin kaimb sinjing. Nga enim noman eġe, na kin tep to muġmun ni piinmin. Yi miġ erang, pe na ka mendpiġ piind.

⁸ Yi miġ, na mon poġup enim ngunj ei, enim noman embin piinjing kin, kapġi na akip enim kaimb sinand mon. Na piip kin, puls mon ei, enim noman embin ngang piinmin; ba ei kunum aninga kopur mendpiġ pepi kin, nga poru nimba. ⁹ Ba akip kunum ei, na ka piind. Nimbil erang, na oġ yi enj eġe nge, enim noman embin piinjing eġe, na ka piinenj mon. Ba nimbil erang, enim noman embin piinjing eġe nge, enim oġ kis eġmin oġ ei, buġ ngok kin, enim Gos kin noman tuk to ak tunjung eġe nge, na ka piind. Yi miġ erang kin, enim noman embin piinjing ei, Gos erang kin, sin oġ enjpin eġe, enim kin to kis enerim mon. ¹⁰ Yi miġ, Gos nge noman embin oġ ei, Gos erang kin, sinim wumb noman tuk eġe, to ak tamin kin, Gos sinim sipi orung simba. Seng kin, nga sinim oġ embin ei nge, nge, sinim noman embin nga sinermin. Ba ya mani mei eġe oġ embin tui, sin kin tonu wang kin, sin kis piipin eramin kin, sinim koltmun oġ ei nge tonu oġum. ¹¹ Yi miġ, enim pii kun erngii ei, Gos enim noman embin ngum ei, enim kin oġ ka wii kanim kanim er tonu kindim. Kindpi kin, enim noman eġe, to konj kindpi kin, wumb eipi enim oġ enjing miġ nik ei, er kun enmin. Erik kin, nga wumb endi eim oġ kis erim ei, enim mon nik, er kun enmin. Erik kin, nga enim Gos nge kos owundu tungu enmin. Nga enim noman eġe, dinga kindik kin, sin kenmin ni piik kin; nga enim

noman ɛle dinga kindik kin, wumb endi oɔ kis enjing ei, er kun erik kindngii. Nga enim kongun kanim kanim pei erik ɛle nge, ek ninmin ei, er kun erngii. Erangin kin, oɔ ei nge, peni ɛle wang kin, enim nge oɔ kis endi enim kin pinalim mon.

¹² Yi miɔ, na mon ok poɔup enim ngunj ei, na wumb endi oɔ kis erim ei min, wumb eipi endi wu ei kin, oɔ kis erim ni piip kin, mon ei pulenj mon! Ba na piind ei, enim nge oɔ kun ka ei, peni ɛle tonu omba. Nga Gos nge ningiɔ ɛle, enim yi piingii ei, enim sin kin noman ka ngumun ni piingii ɛle nge, na mon ei puls. ¹³ Yi miɔ, enim nge oɔ ka enjing oɔ ei, erpi kin, sin nge noman ɛle erpi emin ngonum.

Nga sin nge noman ɛle mendpiɔ, emin ngonanim mon; ba sin nga ka mendpiɔ piinmin ku. Nimbiɔ erang Taisis nge noman emin seng kin, nga eim ka wii piipi moɔum. Nga oɔ ei kanpin kin, sin nga ka mendpiɔ piinmin. ¹⁴ Yi miɔ, ok Taisis kumb ɛle, na enim nge embe ambiɔ tonu kindinj ei, na enim nge ek ninj ei, na singambiɔ sinenj mon! Ba sin ek pei enim kin ninjpin ek ei, keimi mendpiɔ! Ei yi miɔ ku, sin enim nge embe Taisis nge kumb ɛle ambiɔ tonu kindinmin ek ei, keimi mendpiɔ peni ɛle tonu om. ¹⁵ Taisis eim enim kin om kunum ɛle, enim eim kin mund mong erik kin, puku sik enjing; ba eim tuk sinjing. Sengin kin, eim nim miɔ ek ei, enim ekii sik enjing oɔ ei, eim piipi kin, eim enim kin noman ka nga ngonum. ¹⁶ Pe na enim kin, keimi pii gii nind ei, enim oɔ kun ka keimi erngii ɛle nge, na ka wii piind.

8

Gos Nge Tilap Wumb Paki Tolmun Oł Ei

¹ Enginjpın noł! Sin noman ełe enim kin ek ni piınmin ei, Gos eim noman ka ei, nimbił oł endi, Maseroniya wumb men ngii konu ełe andan tum mił ei enim piingii. ² Yi mił peng, oł embin tui ei, en enim kin owundu tonu opu kin oł ei, en enim erngii mił kenmba erim. Pe en enim epi endi sinerang kin, en enim wii mendpił mulnjung. Ba en enim ka ka piik mołmun ei erang kin, wumb eipi kombur noman ngunjung. Ngok kin, en enim ku nin epi aninga, kułou tok kin, en enim kongun yi erik kin, wumb eipi ngunjung. ³ Yi mił ni, na piip kin, na ek ei peni ełe nip tor kindind. Kindind ei, en enim noman ełe ekii sik kin, en enim nge ku nin epi aninga seng kin, nga min ełe pei ei sik kułou tok, wumb eipi kin ngunjung. ⁴ Wumb en enim sin kin dinga kindik kin, kii sik kin, sin kaplı nimin ni piik kin, Gos nge tilap ełe Jerusalem konu ełe mołmun wumb paki tumun ni piik enjing. ⁵ Nga ok sin pii gii ninjpin ei, en enim ku nin, epi aninga kopur kindngii ni piinjpin; ba en enim yi mił mendpił enenjing mon; ba kumb se, en enim Owundu ngunjung. Pe nga en enim, Gos nge noman ełe ekii sik kin, en enim sin kin yi ku ngunjung. ⁶ Yi mił ku, sin Taisis dinga kii semin kin, eim kongun enim kin pułngun mondpu erim mił, eim yi ku, enim kin noman ka ngopu kin, kongun ei eim er poru nimba ku. ⁷ Pe nga yi mił, epi pei ełe nge, enim oł ka wii mendpił ełmin. Ei enim Gos kin pii gii ninmin; nga enim pii gii ninmin ełe nge, kongun

dinga erik kin, ni tor kindik enmin; nga enim noman eŕe ka wii pei salim. Seng kin, enim Gos nge kongun ei, to konj dinga kindik enmin; nga enim sin kin noman ka ngok enmin; nga enim noman ka ngok enmin kongun ei, yi miŕ ku, nga pei erngii.

⁸ Ei na enim kin, ek dinga ‘Yi erei!’ ngunand mon. Ba na enim kin nip ngond ei, wumb kombur kongun keimi ermin ni, noman to piinmin miŕ nind eŕe nge, na enim kin noman ka keimi ngonmun min mon; ei kenmbii nip nind. ⁹ Yi miŕ, enim piinmin ei, noman ka ei sinim nge Owundu Jiisas Kraiss andan topu ngoŕum. Ngopu kin, ei eim epi kanim kanim pei keimi salilim; ba nga sinim paki tumbii ni piipi eŕe, eim epi sinalilim wu miŕ, endi tonu orum. Oŕ yi eririm eŕe, enim epi kanim kanim pei sengin kin, Jiisas Kraiss eim epi endi sinalilim wu miŕ moŕum.

¹⁰ Pe nam nge noman eŕe, enim kin andan top ngond. Na kongun ei piip kin, kung ngii ok, enim kongun puŕngun monduk erik kongun ei pe er poru ningii ku. Nga kongun ei, en enim wii miŕ enenjing mon; ba en enim noman eŕe, kongun ei ermin ni piik enjing. ¹¹ Yi miŕ, pe enim kongun ei er poru ninjing kin, kapŕi ei ka wii. Yi miŕ, ok enim sikir ermin ni noman eŕe piinjing miŕ, yi ku enim sikir er poru ningii! Nga yi miŕ, en enim nge dinga palim miŕ, kapŕi enim kongun ei erngii!

¹² Yi miŕ pe wumb endi eim noman eŕe, epi endi ngumbii ni piimba ei, kapŕi Gos eim noman eŕe kapŕi epi ei simba. Gos eim wu ei, epi pei salim epi ei piinim. Nga Gos eim wu ei nge epi salim ei, kapŕi mok topu ermba ku.

13-14 Ei pule yi mił pinalim mon. Enim epi pei ngangin kin, nga wumb sik kin, epi aninga ngungii pa yi ninand mon. Ba enim epi mok tok kin, kapli kapli erngii pa nind. Enim epi pei salim ei, enim epi singii mił sepi kin, nga kopur gulang salim. Pe nga enim epi kopur singii pim kin, nga wumb enim paki tok ngungii ku. Ei enim wumb ei kin, epi mok tok kin, kapil kapli erik singii. 15 Gos kumb ok ek mon pol pendrim ek yi ninim, “Pe wumb nii endi eim kuni epi pei sirim wumb ei, eim kuni epi nga pei sineririm mon. Nga wumb nii endi eim kuni epi aninga mił sirim wumb ei, eim nga kuni epi aninga mił sineririm mon ku. Wumb yi tał epi kapli mił sikił.”

Taisis Korin Konu Ele Kindnjing

16 Ba sin ka piipin kin, Gos ngonmun ei, Taisas eim noman ende sepi kin, Gos sin ngum noman ei nge ngang kin, enim paki tonum. 17 Yi mił, sin eim kii semin kin, nga eim kapli nirim. Nipi kin, eim ka piipi kin enim paki tumbii ni om. Ba ei eim noman ele piipi kin, enim paki tumbii nipi kin, eim enim kin om. 18 Pe nga sin Gos nge tilap ele molmun wumb nge enginjpin endi kindamin kin, Taisis ouni pukuł. Enginjpin ei, eim men ngii ele Gos nge ek ka ei ni tor kindilim embe molulum wu. 19 Ei yi mił mendpil enalim mon; ba nga men ngii kongun elmin wumb enginjpin ei to tonu kindik kin, sin kin ouni andpi kin, nga noman ka ngopu kin, nga sin nge kongun paki topu ermba nik kindnjing. Nga sin kongun ei noman ka ngopun erpin kin Owundu nge embe

ambil tonu kindpin erpin kin, wumb pei andan topun eramin kin, wumb pei piingii ei sin enim paki tumun ni, piipin ermin. ²⁰ Wumb endi sin kin ku nin, epi ka wii ei, men ngii wumb ngopun se andinmin epi ei kin, ek orung nipi yi ninermba mon. Yi mił, sin enginjpin ei, wu ei kin ouni kindinmin. ²¹ Yi mił, sin noman ełe oł kun ka palim mił, ermin ni piinmin. Ei sin Owundu nge ningił ełe mendpił oł kun ka enanmin mon; ba sin mei wumb ningił ełe kin ouni oł kun ka enmin ku. ²² Pe sin enginjpin endi kindinmin ei, wu tał kin ouni pungii. Sin kunum kunum eim ermba mił kenmin nipin kin, oł yi mił erpin kin, eim kongun ngopun yi ełmin. Nga sin kanilmin ei, eim paki topu kin, kongun dinga kindpi ełim. Ba pe eim pii gii ninim ei, enim oł kun ka yi mił ku, erngii ni piinim. Yi mił erpi kin, eim kongun ei dinga kindpi enim. ²³ Pe nga Taisas eim na kin kongun ouni ni er andilmbił wu; pe eim enim kin paki topu kin, kongun ermbii ni piinim ku. Pe nga sin nge enginjpin tał Taisis kin ouni pungii ei, enim piingii ku. Wu tał ei, men ngii nge kongun ełmbił wu. Nga wu tał ełe ełip, Kraiss nge tilang owundu dinga ei, si tonu kindilmbił wu. ²⁴ Yi mił erang kin, enim noman ka ei andan tangin kin, wumb oł ei pułe sinim ka ka piipin kin, kongun enim enmin ei keimi ni piingii. Nga men ngii wumb pei yi mił ku, sin enim kin ek ninmin mił ei, keimi ni piingii ku.

9

Ku Nin Epi Ka Wii Gos Nge Wumb Paki Tolum

¹ Enim piinmin ei, epi ka wii paki tołum epi ei, Gos nge wumb Juriya konu ełe mołmun wumb ei kin ngołmun ei, enim piinmin. Yi mił peng kin, na mon endi połup ełe nge, ngunermbii mon. ² Yi mił, na piind ei, enim noman ełe kongun ei ermin ni piinmin. Yi mił piyangin kin, na Maseroniya konu ełe mołmun wumb kumb ningił ełe kanip kin en enim embe ambił tonu kindił. Na yi mił ninj ei, kung ngii ok, Akaiya konu ełe wumb kongun yi mił erngii pendik kin, kui er mołmun. Nga en enim piinmin ei, enim kongun to konj kindik ermin. Ei yi mił ku, Maseroniya konu ełe mołmun wumb to konj kindik kin, yi ermin ni piinmin ku. ³ Ba na piind ei, sinim ek ninmin ei nipin kin, enim embe ambił tonu kindpin enmin ei, ek wii mił endi pinermba mon. Ba nga en enim kongun erngii nge kui er mulnjung kin, kapli na enim kin yi mił nip ngunj. Nga na yi mił piip kin ełe nge, na engnan noł ombu enim kin kindinj. ⁴ Yi mił, sin enim enmin oł ei, pii gii keimi ninmin, na yi mił, ni piind. Mon pim kin, Maseroniya konu ełe mołmun wumb na kin tep to wangin kinamin kin, enim er kun er mulenjing kin, kapli sin ełe nge singambił simin. Nga enim yi mił ku, singambił singii ku. ⁵ Yi mił peng piip kin, na engnan noł ombu kumb se kindamb kin, enim kin ongii. Ok kin, enim ku nin epi ka wii ei kułou tok, konu ełe kindmin ni, er kun erik mułngii. Nga ku nin epi ka wii ei, en enim noman ełe wii ngungii. Ba sin yi mił enim kin, epi simin nipin kin, yi kapli enermin mon.

⁶ Pe enim ei, pii kun erngii. Wu endi eim kuni mong aninga tełim kin, eim kuni mong aninga

telim mił simba. Nga wu endi eim kuni mong pei telim kin, eim kuni mong telim mił mong pei simba ku. ⁷ Ei yi mił ku, enim wumb endeim endeim ni, noman tuk ele, pii kun erik kin, en enim nge noman ele ekii sik kin, enim nipe epi endi ni piingii mił, yi mił ngungii. Mon pim kin, wu endi epi ngumbii ni noman embin to piimba min, nga wu endi eim kin dinga kindik kin, oł yi erii, nengin kin kindimba. Nimbił erang Gos wumb endi epi noman ka piipi ngołum ei, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngołum. ⁸ Gos eim kapli, enim epi pei ka wii enim singii pałim mił ngopu kin, nga pei sik, eim enim kin ngumba ku. Ngang kin, enim pei sik kin, kapli erik mułngii. Yi mił, nga kunum kunum epi ka wii kanim kanim pei ngang kin, enim kapli wumb eipi kin ngungii ku. Ngok kin, enim kongun ka wii kapli paki tok kin, erik mułngii. ⁹ Gos nge ek ka mon pol pendrim mił yi ninim,

“Gos ek piinim wumb endi, eim epi pei wumb kurpu wii mołmun wumb ei kin ngonum. Ngopu kin, eim nge oł ka enim ele, kunum kunum ei eim kin pepi mułmba.”

¹⁰ Pe Gos eim kuni mong wumb aka pin tełngii nipi ngołum. Nga eim wumb kin kuni nungii nipi kin, ngołum ku. Nga yi mił ku, sinim kuni mong pei ngopu erang kin, kuni mong pei nga tonu omba. Omba kuni ei opu enim nge oł kun ka erpi kin, kuni mił owundu mendpił tonu omba. ¹¹ Gos enim epi pii kelip ngang kin, enim sik, wumb eipi kin pei yi ku ngungii. Nga enim epi ka wii ngunjung epi ei, sin sipin kin, wumb eipi epi ka wii ei ngamin kin, en enim, enim paki tungii nge

ele, Gos kin ek ka ni ngok; nga Gos nge embe ambil tonu kindik kin, yi erngii ku.

¹² Yi mił, nga enim nge kongun ele, Gos nge wumb paki tungii. Tungii ele nge, enim wumb epi sinerang mułngii wumb ei, si ngok kin, kapli erngii. Nga ol ele nge mendpil mon; ba ol ele nge, enim Gos kin noman ka piik kin, nga ngungii ku.

¹³ Enim kongun enmin ei erik kin, engnjing nol paki tungii nge enmin ei, en enim pii gii ei, peni ele andan topu ngonum. Ngang kin, engnjing nol enim enjing ol ei piik kin, enim Gos ek ka ekii sik kin, Kraiss nge ek ka ei, ni tor kindik enmin ei piingii. Nga keningii ei, enim ka wii epi owundu ei, enim wumb wii ngolmun. Nga wumb eipi pei ngolmun ei kanik kin, Gos nge embe ambil tonu kindngii ku. ¹⁴ Nga yi mił ku, piingii ei Gos nge noman ka ngolum ei, enim kin owundu pepi molum. Yi mił peng kin, en enim, enim kin dinga kindik kin, kenmin ni piik kin, en enim Gos kin prei dinga kindpin eramin kin, Gos epi ka wii ngumba ni piinjing. ¹⁵ Gos eim epi ka wii sinim ngolum ei, epi owundu ka wii mendpil. Yi mił erang, Gos nge ngolum ol ei, sinim pii pol tunanmin mon. Sinim Gos nge epi ka wii ngolum ele nge eim kin ka piipin ngumun.

10

Pol Nirim Mił Gos Sinim Kin Kongun Ei Ngum

¹ Na Pol, na nam enim nge noman to konj kindip kin, enim Kraiss nge elim ol ei, pii kun erngii! Erngii ei, Kraiss eim nge noman ele, ambil mani kindpi kin, eim wumb kin noman ka ngopu

kin, oꞓ kun ka eꞓim. Wumb kombur na kin ek to monduk kin, yi niꞓmin. “Pol eim sinim kumb eꞓe moꞓpu kin ei, eim embe ambiꞓ to mani kindnim; ba nga Pol eim sinim kin turii moꞓpu kin, eim ek dinga nipi sinim ngoꞓum. ² Ba na enim kin dinga kii sip kin, na enim kin ombii kunum ei, enim kan kun erik muꞓngii! Na enim kin ek dinga nip ngunermbii mon! Ba na ni piind ei, wumb kombur sin mei konu eꞓe oꞓ ei, eꞓmin ni piik kin, wumb ei kin, na ek dinga ni tor kindip ngumbii. ³ Yi miꞓ, sin mei konu eꞓe moꞓpun kin, er andinmin; ba sin opu, mei konu eꞓe wumb ei, yi miꞓ opu enaꞓmin mon. ⁴ Yi miꞓ, sin opu epi pei ambiiꞓmin epi ei, mei konu eꞓe epi mon. Ba sin nge opu epi ei, Gos nge noman dinga saꞓiꞓim. Seng kin, sin kapꞓi opu orung gui kis nge noman dinga ei, to mani kindinmin. ⁵ Sin wumb nge noman eꞓe, en enim bong nik, tonu mendpiꞓ angiiꞓmin epi ei, Gos kin noman tok piingii nge andꞓam ei, ondu ngungii ei, sinim to mani kindpin kin, er kis ermin. Pe nga yi ku, sinim wumb nge noman eꞓe pei, ambiꞓ gii nipin kin, kan ngii miꞓ kindamin kin, enim Krai kin ekii singii. ⁶ Sin kui er moꞓpun kin, kapꞓi enim sin ek ekii sik erngii. Erangin poru nim kin, kapꞓi wumb kombur ekii sinenjing kin, kapꞓi sin wumb ombu kin, kumep kis ngumun.

⁷ Enim ningiꞓ eꞓe epi pei ngenj torung paꞓim miꞓ, kanik piingii. Pe wumb endi eim pii gii dinga nim kin, eim Krai nge wu moꞓpu kin, eim nga eim noman kun to piipi kin, eim Krai nge wu; nimbii erang, sin wu ei moꞓum miꞓ, sin yi miꞓ ku, Krai nge wumb moꞓmun. ⁸ Yi miꞓ, pe na sin noman dinga ei, wii ek owundu nip ermbii eꞓe nge, sinim

nge Owundu noman dinga ei, sin ngum. Ngum dinga ei enim nge pii gii ei, er dinga kindpi kin, si tonu simbii nipi ngum ei, sin enim to kis er mani kindnermbii mon. Ete nge, na singambil sinermbii mon. ⁹ Na ninj ek ei, enim piinarik kin, na enim to puku simbii nip mon ei, pulenj mon. ¹⁰ Yi mił, enim kopur na kin ek yi ninmin, “Eim mon polpu kindim ei nge, ek embin nin, ek dinga palim. Pe nga eim ya sinim kin mułang kin, eim ngenj ete dinga kunum ete sin kenpin ei, eim dinga sinenelang mon. Nga eim ek ei wii mił palim,” pa ninmin. ¹¹ Wumb nii endi, ek yi mił pii kun ermba wumb ei, eim sin mon poltmun ol ei, eipi mił enalmin mon. Ei sin ya mulełamin kunum ei, min nga sin enim kin ouni ete mułamin kunum ei, sin ol ende mił elamin.

¹² Yi mił, sin tungu erpin kin, sin wumb eipi en enim embe ambil tonu kindik elmin wumb ei kin, sin ouni kulou topun kin, en enim elmin ol ei, mok topun ermin ei, kapli enanim. Nimbil erang wumb ei, en enim elmin ol ei, en enim nge su ete mok tok elmin; ba wumb endi wumb eipi kin endeim endeim ni elmin ol ei, su wum kapli ende mił elmin. Wumb yi mił elmin wumb ei, noman pinałim mił mołmun. ¹³ Ba sin elmin ol su wum ei, mił mułalam kin, sin ek owundu nipin kin, sin sinim embe ambil tonu kindpin kin, yi enalmin mon; ba sin Gos nge kongun ei, su mił mok topu kindim mił su ei, sin ekii sipin ermin. Erpin kin, sin enim Korin konu ete mołmun wumb kin kongun yi ku ermin. ¹⁴ Yi mił, pe nga sin enim kin tor onjpun kunum ete, sin Gos nge kongun ei su mił, mok topu kin, sin kin kindim

ele, sin tor punenjpun mon. Na nge, sin sinim embe ambil tonu owundu kindnermin mon. Ba sin enim kin kumb se opun kin, Krais nge ek ka enim kin tu wunjpun. ¹⁵ Nga sin elmin ol su ei mil, ek owundu ninarpin kin, sin sinim embe ambil tonu kindnalmin mon. Kindnarpin kin, wumb eipi enim kin kongun er sinjing ele, piipin kin, ol yi ermin ni enalmin mon. Ba sin dinga kind piipin kin, enim nge pii gii ninmin ei, tonu opu dinga pimba ei, ni piipin elmin. Pe nga sin enim kin kongun ele tuk molmun ei, dinga pupu kin, owundu tonu opu kin, owundu mendpil pimba ni piipin enmin. ¹⁶ Yi mil, nga sin konu eipi nge ek ka ni tor kindpin kin, enim kin orundung konu ele wumb ei, ni tor kindmin. Yi mil erang, sin wumb eipi nge kongun er sinjing konu ele, sin ek owundu nin, sin sinim embe ambil tonu kindmin ei, kapli enermba mon.

¹⁷ Gos nge ek ok ni ka pendrim ek yi ninim, “Pe wumb nii endi eim ka piipi kin, eim nge embe ambil tonu kindmba pim kin, kapli wu ei Owundu nge embe ambil tonu kindmba nge Gos ka erim.”

¹⁸ Nimbil erang wumb nii endi ei, eim embe ambil tonu kindim kin, wu ei Owundu nge ningil ele wu wii mil mulmba. Ba wumb nii endi Owundu eim wu ei, eim embe ambil tonu kindmba ei, kapli wu ei, Owundu nge ningil ele embe keimi pimba.

11

Pol Ek Se Andilmin Ek Kend Wumb Ni Peni Ele Kindim

¹ Na noman eġe piind ei, enim na oġ eġou yi miġ erip endinj kin, enim na kan wiik tungii. Tangin kin, keimi nam oġ eġou yi piind miġ, erip endmbii.

² Yi miġ Gos eim wumb kin noman ka ngoġum kin, eim nge wumb mendpiġ muġngii ei, yi miġ ku, na enim kin noman ka ngond. Nimbiġ erang na enim amb kuimi miġ to mondup kin, enim wu endeim mendpiġ Krai nge ambim miġ muġngii. Na enim ambiġ wenip andġam kun ka wii andiġmin miġ, oġ kis pinaġiġim yi miġ, na enim Krai kin ngumbii. ³ Ba kumb ok, wembii kis Seisen, eim amb Eiwa ek ak mak erpi kin, ek kend topu kin, oġ kis erim. Erang mon pim kin, Seisen eim enim kin yi miġ ku, enim nge noman eġe, ek ak mak erpi kin, ek kend topu, to eipi kindang kin, oġ kis erik kin Krai kin mendpiġ mularik kin, keimi ekii sik enerngii mon! Oġ eġe nge, na tungu erip moġ. ⁴ Yi miġ, wumb nii endi enim kin, tor wang kin ei, enim Jiisas endi eipi ni tor kindmba; ba ei sin ok ek ni tor kindnenjpin mon; min nga enim gui endi eipi konj endi singii enmin; ba ei enim ok sinenjing mon; min nga enim ek ka enim ok sinjing ei, mon; ba enim ek ka endi eipi wang kin, angii eġe simin nik enmin. Pe wumb endi enim kin eġe tuk opu kin, oġ yi miġ erang kin, kapġi enim eim wiik tangin kin, eim oġ yi miġ kapġi ermba.

⁵ Pe na oġ eġou eġim wu miġ, na ek owundu nip kin, na nam embe ambiġ tonu kindmbii end. Yi miġ na ni piind ei, na enim nge ek se andiġmin wu num mendpiġ wumb ei kin, na wu kembis wii miġ, wumb ei kin mandring mulaġ mon. ⁶ Pe na ek ni tor kindiġ oġ ei, kapġi kun pinenim pim kin, kapġi ba nam nip ek endi nind ei, nam noman eġe ka wii

pałim. Na piind ei, enim piinmin ei, akip sin enim kin peni ęę, noman ęę epi pei andan tunjpun.

⁷ Na enim kin, Gos nge ek ka ni tor kindinj; ba enim na kin epi endi ngo orung kindnenjing mon. Na nam mani ęę mołup kin, na enim ambıl tonu kindinj. Nimbıl erang na oł yi enj ei, oł kis min?

⁸ Pe na men ngii wumb konu eipi eipi na ku nin, epi ngok enjing ei, na sinj. Na sinj ku nin epi ei, na sip enim ngop kin, enim paki tunj. Na oł yi enj ei, na men ngii wumb nge ku nin epi ei, na waning mił sinj.

⁹ Nga kunum ęę, na enim kin tep to muls kunum ęę, na epi endi sinerang kin kunum ei, na wumb endi kin noman embin ngunenj mon. Gos kin pii gii ninjing angim noł Maseroniya konu ęę si kindik kin, Korin konu ęę tor onjung wumb ei, na epi endi sinerim epi ei, pei paki tunjung. Paki tangin kin, yi mił er mołup kin, nga na noman embin enim kin ngunermbii mon ku.

¹⁰ Yi mił Kraıs nge ek keimi ei na kin tuk mołum ei mił, nga na ek dinga keimi nind ei, nam embe ambıl tonu kindamb kin, Griıs konu ęę wumb konu orung orung pei, nam nimbii ek ei, wumb mon ninerngii mon! ¹¹ Nimbıl erang na ek yi mił nind? Nga na enim kin na noman ka ei, ngonał nind min? Ei mon! Gos piinim ei, na enim kin noman ngoł.

¹² Nga na pe end mił enim kin ku nin epi sinarip kin, wumb eipi kin simbii end oł ei, na am piram erip mułmbii. Yi mił erip kin, ek se andılmin wumb eipi, en enim embe kaplı ambıl tonu kindmin ni piik kin, yi mił nik kin, sin wumb eipi Gos kongun ende mił enmin. Erangin kin, na wumb ombu nge gupu ęę ek ei pandi top

kin, oł yi mił ermbii. ¹³ Yi mił, wumb ombu ek kend tok kin, ek se andiłmin wumb molk kin, en enim kongun erik kin, ek kend tok ełmin. Nga wumb ombu, en enim ngenj ełe, to eipi mił kindik kin, Krais nge ek se andiłmin wumb mił yi erik mołmun. ¹⁴ Nga sinim oł ei kin puku sinermin! Nimbił erang Seisen ei kapli eim nge ngenj ei, to eipi kindpi kin, eim ngenj ełe Gos nge enjel tiłang ełim ei mił, eim yi er mołum. ¹⁵ Yi mił erang kin, Seisen nge kongun wumb en enim ngenj ełe, yi ku to eipi kindik kin, Gos nge kongun oł kun ka ełmin wumb mił, yi ku tonu onjung oł ei nge, puku sinermin. Nimbił erang kunum poru nimba kunum ei, Seisen nge kongun wumb ombu, oł enjing mił, kumep ei singii.

¹⁶ Na ok ninj mił, na pe nga nind. Wumb endi noman to piipi kin, na wulu wu endi moł ni piinim, ba ei mon! Ba enim yi piinjing kin, na wulu wu mił nind ek ei, enim piik, wiik tangin kin, yi mił, kapli na nam embe ambił tonu aninga mił kindmbii. ¹⁷ Pe na nimbii end ek ei, sinim nge Owundu nge noman dinga ełe, nimbii enand mon. Ba na ek ełou niłim wu ei mił, nam ek owundu nip pup kin, na nam embe ambił tonu kindmbii end. ¹⁸ Ba wumb kopur pei mei konu ełe oł ei, ekii sik kin, ek owundu nik kin, en enim embe ambił tonu kindiłmin. Na yi ku, oł ei ekii sip kin, ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ku. ¹⁹ Yi mił, en enim noman nge ka wii sengin kin, enim wulu wumb nge ek wii mił nengin kin, enim piik wiik tangin kin, ka piinjing. ²⁰ Yi mił, wumb endi enim kongun wii ełmin wumb kindmbii ni piipi kin, nga enim nge

epi pei ei, sipi poru nimbii ni piipi kin, nga enim eim sipi, owundu mołpu kin, enim to mani kindpi kin, nga eim enim nge kumb ningił ełe, kon taki tum kin, kaplı enim eim kin wakin tangin kin, oł yi mił elim. ²¹ Yi mił, sin nge dinga sinerang kin, enim oł enjing mił ei, sin enanmin mon! Yi mił peng kin, na singambił sip kin, ek ei ni tor kindmbii end.

Ba wumb endi eim dinga pupu kin, ek owundu ni tor kindim kin, kaplı na yi ku, ek owundu ni tor kindmbii ei, wulu wu mił ek yi na nam embe ambił tonu kindmbii end. ²² Wumb ei Eipru wumb min? Kaplı na Eipru wu ku moł. Wumb ei Esrel wumb min? Kaplı na Esrel wu ku moł. Wumb ei Eiparam nge tilap wumb min? Kaplı na Eiparam nge tilap wu ku moł. ²³ Wumb ei Krai nge kongun wumb min? Kaplı na Krai nge kongun wu mołup kin, wumb ombu to mani kindinj kongun ei end. Pe na wulu wu mił ek nind ei, na Krai nge kongun dinga wii enj; nga wumb na kan ngii kunum kunum kindnjing; nga wumb na kunum kunum pei ya kepii tunjung; nga kunum kunum pei wumb na to kundngii enjing mił, ba na pe na konj moł. Yi mił peng kin, oł ełe nge, na wumb pei to mani kindinj. ²⁴ Kunum angii orung, Jura wumb na engki kapił kaplı mił, kan kepii mił tunjung. ²⁵ Kunum tekliki, Rom wumb na kepii tunjung. Nga kunum endeim, wumb na kom ku tunjung. Nga kunum tekliki, noł kanu owundu ełe er kis mułang kin, na ep noł ełe mani punj. Pup kin, na epin tinga kunum endeim olt mił, ep noł ełe pinj. ²⁶ Nga na kunum pei andlam olt mił ełe, na mei ełe punj; nga na noł

eġe mani am bii miġ enj; nga waning wumb, na to kis erngii miġ enjing; nga nam nge Jura wumb, na to kis erngii miġ enjing ku. Nga wumb tiġap eipi endi, na to kis erngii miġ enjing ku. Nga konu owundu eġe wumb ei, na to kis erngii miġ enjing ku. Nga mei eġe wumb mulenjing konu eġe wumb min, epi endi, na to kis ermba miġ, erim ku. Nga na ep noġ kanu owundu eġe muls ei, na to kis ermba miġ ku erim. Nga ek kend toġmun angnan noġ angil eġe, na to kis erngii miġ enjing ku. ²⁷ Na kongun dinga wii erip kin, enimb tum. Kunum pei emii peng, na kongun erip kin or pinaġ. Nga kunum pei, na kuni owundu topu, noġ nuwa erip elim. Kunum pei, na kuni sinaġiġim. Nga kunum pei, na konduk ni epi sinerang kin, na konu jii kuġuġ ku. ²⁸ Nga oġ ei mendpiġ mon. Nga kunum kunum pei, oġ embin tui na kin tonu wang kin, ei na ko wuġ epi ei, na men ngii wumb konu orung orung pei, tep kun ka ermbii ni, noman to piind. ²⁹ Nga wumb nii endi, eim dinga pinaġiġim ei, yi miġ ku, na dinga pinaġiġim min? Nga wumb nii endi, eim bok topu, mani pupu, oġ kis erim kin, kunum ei na noman kis to piinermbii min? Oġ eġe nge pei wumb eipi pei andan top keningii miġ, na Kraiis nge kongun wu mendpiġ moġ.

³⁰ Nga na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii andġam eipi endi pinerim kin, kapġi nam nge dinga pinaġim andġam eġe, na ek owundu eġe nam embe ambil tonu kindmbii. ³¹ Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas nge embe eġe, sinim kunum kunum eim ambil tonu kindmin ei, eim piinim ei, na ek kend tunand mon. ³² Nga na Damaskes konu eġe muls kunum

ei, gapman owundu king Areses, eim nge konu owundu ele, eim wumb mundang molk kin, na to kan ngungii mił enjing. Ba na mer gerenj kon ele, tuk pinj kin, wumb na konu owundu kung gii ondu ele, na to tor kindik kin, na wu king eim angil ele am punj.

12

Pol Eim Or Kumb Mił Er Kenim Ei, Gos Koi Erpi Andan Tum Mił Kenim

¹ Na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii; ba oł ei na paki tunalim mon. Ba akip na or kumb mił kenj epi ei kin, sinim nge Owundu eim epi endi koi erpi andan topu kin, na ngum epi ei, ni tor kindmbii. ² Na piind wu ei, endi Kraiskin pii gii nim wu ei, kung ngii engki nga kapil kapli o pang kin, wu ei tonu epin Gos mołum konu ele, si pang kin pum. Pum wu ei, eim nge ngenj kin pum min, eim noman tuk gui ei kin pum min, ei na pii poł tunand, mon; ba Gos eim mendpil piinim. ³⁻⁴ Na piind wu ei, tonu epin Gos mołum konu ka wii ele, si pang kin pum. Pang kin, eim ngenj kin pum min, eim nge ngenj si kindpi pum min, ei na pii poł tunand; ba Gos eim mendpil piinim. Pe nga epin konu ele peng kin, wu ei, eim koi erpi oł kun ka wii epi endi piipi kin, wumb endi ek ni tor kindmbe ei kapli enermba mon. Enerang kin, mei wumb endi kapli ek ei ninermba mon! ⁵ Nga na wu ei kin, ek owundu nip kin, eim embe ambil tonu kindmbii end. Ba na nam embe ambil tonu kindnermbii mon! Ba na nam dinga pinalim ele nge, na ek owundu nip kin, nam embe ei, ambil tonu kindmbii. ⁶ Pe na ek owundu nip kin, nam

embe ambil tonu kindmbii ni piilamb kin, kapli na wulu wu mił ek yi ninenełamb mon; ba na ek keimi niłamb. Nimbił erang wumb endi na wu ka wii endi moł ni, yi piinermba mon! Ba na piind wu ei, na oł end mił ei, kanpi kin, nga eim na ek nind mił ei piikim. Yi mił peng kin, wu ei na kin kun mendpił piimba.

⁷ Nimbił erang Gos nge koi er pim ek ei, na andan tum ei, na kenj epi keimi kun ka wii mendpił yi mił peng kin, Gos eim piipi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ni, eim noman ełe to piinerim mon. Nga yi mił peng kin, Gos eim na kin epi gal mił epi ei ngang kin, na ngenj ełe połulum nge ngum. Ngum epi ei, Seisen nge ek se andilim wu mił, na tumba nge ngum. Epi ełe nge, na to mani kindpi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ei, na kapli enanim. ⁸ Kunum tekliki, na Owundu kin prei erip kii sinj ei, eim na ngenj ełe epi kis ei, si tor simba nge kii sinj. ⁹ Ba Owundu eim na kin ek yi nim, “Na nim ngenj kumbii gal mił epi ei, si tor sinermbii. Nimbił erang, na nam noman ka ngoł ei, nim kin kapli paki top ełim. Nimbił erang, nam nge noman dinga ei, kun ka wii kongun erpi kin, wumb endi dinga pinerang mułmba wumb ei kin, kapli kongun ełim,” Owundu yi nim. Yi mił peng kin, na ek owundu nip kin, na noman dinga pinerang ełe nge, na ka ka piind ełe nge, Kraiss nge noman dinga ei, na kin kongun er mułmba. ¹⁰ Yi mił, na noman dinga ei pinerang kin ełe nge, na ka ka piip moł. Nga wumb na kin oł kis mił endi erngii; nga oł embin tui pei na kin tonu wang kin; nga wumb na kin oł embin ei ngungii; nga oł dinga

endi na kin tonu wang kin, na ko wup kin, Krai nge kongun paki top ei. Nimbil erang kunum ele, na nge noman dinga pinerim kunum ei, na Krai kin, dinga mendpil simpii.

Pol Korin Pii Gii Wumb Kin Noman To Pim

¹¹ Na ol enj ei, wulu wu mil enj. Ba enim na kin yi mil erangin kin, na ol ei enj. Enim na embe ambil tonu kindilangin kin, ei kapli kun mendpil pilang; ba enim ol yi mil enenjing mon. Nimbil erang na wu wii mil molup kin, na enim nge ek se andilmin wumb owundu molmun mil mandring ei, na mola mon. ¹² Na enim molmun konu ele tuk molup kin, kongun dinga erip kin, ek keimi nge se andil wu, jep ol kanim kanim enim kin, na dinga kindip er muls. Mulamb kin, na enim kin jep ol kanim kanim ni, ol wumb puku silmin ol ei ni, wumb Gos nge noman dinga ol ei keningii mil, na eim nge ek se andil wu molup kin, enj. ¹³ Yi mil, men ngii wumb eipi pei epi nipe sengin kin, na enim kin epi endi paki tunenj? Ei epi ele nge mendpil, na enim kin paki tunenj ei, na enim kin ku nin epi kombur ambilip kin, sinenj mon. Na kaimb kul kapli, enim na nge mong ei, er kun erik, si kindngii.

¹⁴ Akip kunum tekliki, na enim kin ombii ni piip kin, er kun erip mol. Nga na enim kin epi embin endi ni, ngunand mon. Ei na enim ku nin epi ei, na simpii ni enand mon. Ba na enim mendpil simpii nip end. Yi mil erang kin, kang ambil ombu en enim kongun dinga erik kin, epi pei kulou tok kin, menjing ernjing nol epi ei, paki tol ngunalmin mon. Ba menjing, ernjing nol, en

enim kapli, epi pei kułou tok kin, kang ambil paki tok kin, epi ngołmun. ¹⁵ Na ka mendpil piip kin, na epi pei salim epi ei, enim ngop si kindmbii. Nga nam noman konj yi ku ngop kin, enim nge noman tuk ele paki tumbii. Pe enim na noman ka aninga ngunjung kin, na enim noman ka pei ngumbii ei kapli min? ¹⁶ Ba enim wumb kombur na kin ek yi ninmin. Keimi mendpil, wu ei sinim kin epi endi peni ele sinałim mon. Ba wu ei epi kenim wu. Nga eim ek kend top top ele nge, eim sinim ek kumb kulu ele topu kin, sinim eim kin ek ele nge, ekii simin ei nge nim. ¹⁷ Ba nimbil erang na enim kin wumb kombur kindinj wumb ei epi endi, ek kend tok kin, enim kin epi endi sinjing min? ¹⁸ Na Taisis kii dinga sinj kin, enim kin ba ninj. Nga na angim endi eim kin kindamb kin, ouni pungul. Pukul kin, Taisis enim kin ek kend topu kin, epi endi enim nge angil ele, epi endi sim min? Pe nga, na kin Taisis kin ouni er andilmbil ei, Gos nge Gui Ka endeim se andilmbil min? Sil andlam ende ei andilmbil min?

¹⁹ Pe enim kunum kunum, noman yi to piinmin ei, sin pulpun ek ei, sinim ol ei, enim ningil ele, er kun elmin min? Ba ei mon mendpil! Sin Gos ningil ele, Kraiss kin dambiltpi ende kindang molpun kin, ek yi mil ninmin. Sin enginpin nol sin noman ka ngołmun wumb ei kin, sin ek nemin kin, kapli enim paki tamin kin, enim nge pii gii ninmin ei, dinga mendpil pimba. ²⁰ Yi mil, na nam mund mong tonum ei, nam enim kin ombii kunum ei, enim mulngii ni piind mil, ei mularik kin, ba enim eipi mil mulngii ni piind. Nga enim ka keningii ei, na mulmbii ni piinmin

mił ei, mularip kin, na eipi mił mułmbii. Na nam mund mong tonum ei, na kenmbii ei; enim ek mił erik, wumb eipi nge epi, kan bun bun sik kin, noman kis tonu wang kin, wu endi eim noman ełe mendpił piikim mił elim, wumb eipi kin ek buł morung nik kin, ek waim elmin, en enim wumb num mołmun ni piik kin, oł kun pinalim mił erik kin, mong sik yi elmin. ²¹ Na mund mong tonum ei, na enim konu ełe, nga op ninj kin, nam Gos na enim ningił ełe, to mani kindmba. Mon pim kin, na wumb pei kin ke nip kin, ok wumb ombu, en enim oł kis erik kin, en enim noman tuk ełe to ak tunenjing mon! Wumb ei, oł kis penj tui nin; nga wu amb ngunduk nin; nga wumb wumb eipi kin noman kis peng kin, oł kis yi elmin.

13

Korin Wumb En Enim Pii Gii Ei Pii Kun Erngii

¹ Pe akip kunum tekliki, na enim kin bii ond. Pe wumb endi oł kis erim pim kin, kaplı wumb tał min tekliki, noman ende sek kin, ek ni tor kindangin pa ni, Gos ek ka yi ninim. ² Ok wumb oł kis enjing kin, nga pe enim yi ku, oł kis enim enmin wumb ei ok, na enim kin ek yi mił ninj, “Enim pii kun erngii.” Pe nga na enim kin ek dinga nind mił, na ok kunum tał yi mił ninj. Pe nga ekii se, na enim kin orung ombii kunum ei, oł kis enjing wumb ei, na wakin tunermbii mon! Na enim kin kumep kis ngumbii. ³ Enim epi pei piimin ni piinmin ei, Krais na kin gupu ełe ek ni tor kindim. Nga Krais enim kin mok topu ermba kunum ei, eim temb ninermba mon! Ba eim nge

dinga ei, enim kin tuk eġe kongun elim. ⁴ Yi miġ, Kraiŝ eim ond peri eġe to kunduk kunum ei, eim dinga pineririm. Ba pe Arim Gos nge dinga ei ngang kin, pe eim konj moġum. Yi miġ, sinim eim kin dambiġpin ende pamin kin, sinim dinga pinerim ku. Ba sinim Gos nge dinga eġe sinjpin kin, sinim eim kin konj muġmun. Moġpun kin, sin enim kin tuk eġe Gos nge dinga andan tumun.

⁵ Enim en enim noman tuk eġe, kii sik piingii ei, enim pii gii ei, dinga ambiġ gii nik moġmun, min mon? Enim oġ ei, en enim kur keningii. Enim keimi piinmin ei, Kraiŝ Jiis as enim noman tuk eġe moġum min? Mon pim kin, kapġi enim Kraiŝ kin pii gii pinerang kin, enim oġ kis pei piki tonum. ⁶ Ba na piip nind ei, enim piinmin ei, sinim Kraiŝ kin pii gii keimi ninmin. ⁷ Ba sin Gos kin prei erpin ngamin kin, enim oġ eġou min, kun pinermba oġ miġ endi enerngii mon! Mon pim kin, sin enim andan topun kin, sin kin oġ kun ka tonu onum ni, piinerngii mon. Ba enim oġ kun pimba miġ erngii. Ba mon peng kin, sinim wumb pii gii pinerim miġ, wumb tonu omun ei kapġi. ⁸ Yi miġ, pe sinim epi endi ermin ei, ek keimi kin, to mani kindnermin mon; ba sinim ek keimi ei mendpiġ paki tonmun. ⁹ Yi miġ, sin ka piinmin kunum eġe, sin dinga pinerang kin, enim dinga paġim. Nga sin Gos kin prei eramin kin, enim am oġ kun ka wii kapġi molk pungii. ¹⁰ Yi miġ, puġ ei peng piip kin, na nam ya konu turii eġe moġup kin, mon ei poġup kin, enim kin kindind. Yi miġ erang kin, nam ombii kunum ei, enim kin embin tui nguneramb kin, Gos Owundu nge noman dinga ei nam ngum. Ngum dinga ei, tu wup kin, enim to

mani kindip kin, kis mundmbii ei, kapli enermbii mon. Ba nam noman dinga ei, enim pii gii ei, paki topu dinga ngumba nge end.

Ek Mandi Poru Ninim

¹¹ Pe akip angnan no! Enim ka mu!eiyo! Na nind ek ei, enim piik kin, enim wumb dinga puk kin, kun ka molk kin, endi nimba ek ei, enim endeim ni noman ende sek kin, yi erik kin, enim noman emin seng mu!ngii! Nga Gos eim noman ka ngo!um kin, noman emin pu!wu ei, enim kin ouni mu!ngii. ¹² Enim wumb endeim endeim ni 'Oiyo,' nik kin, enim wumb ei ngunj kangilk kin, angil sik, Owundu kin ka pi!im mi! yi erngii.

¹³ Gos nge o! kun ka e!min wumb pei enim kin 'Mu!eiyo' nik kin, ek ka ni kindinmin. ¹⁴ Sinim nge Owundu Jiisas Krai nge sinim paki to!um ei kin, Gos nge eim sinim noman ka ngo!um ei kin, Gos nge Gui Ka sinim kin dambiltpi ende pu mo!pu kin, Gos tekliki, enim pei kin tep to mu!ngii.

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818